

SAMOSPRÁVA MESTA KOŠICE V STREDOVEKU

Drahoslav Magdoško

ACTA FACULTATIS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS ŠAFARIKIANAE 100
2017

ACTA HISTORIAE CASSOVIENSIS 5/2017

Samospráva mesta Košice v stredoveku

Drahoslav Magdoško

Recenzenti:

prof. PhDr. Ferdinand Uličný, DrSc.

prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD. (Trnavská univerzita v Trnave)

Vedecký redaktor:

prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach)

Publikácia bola vydaná v rámci riešenia projektu VEGA 1/0212/15 Miesta pamäti Košíc II.
(Ľudia a dejiny)

© Mgr. Drahoslav Magdoško, PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017

Fotografie na obálke:

Najstaršia mestská pečať z prelomu 13. a 14. storočia a úryvok zo súdnej knihy
z konca stredoveku (Archív mesta Košice)

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho časť nemožno reprodukovať, ukladať
do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov autorských práv.
Za odbornú stránku publikácie zodpovedá autor. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou
úpravou.

ISBN 978-80-8152-507-0

OBSAH

PREDHOVOR	7
1 VÝCHODISKÁ A CIELE	9
1.1 Historiografia	9
1.2 Písomné pramene	13
1.3 Ciele	17
2 MESTO KOŠICE V STREDOVEKOM UHORSKOM KRÁĽOVSTVE	20
2.1 Dejiny Košíc	20
2.2 Mestské výsady	26
2.3 Kráľ, krajinskí hodnostári a Košice	51
3 SAMOSPRÁVA MESTA KOŠICE	66
3.1 Voľby	66
3.2 Richtár a rada	75
3.3 Volená obec	110
3.4 Meštianska obec	131
3.5 Farnosť	137
3.6 Kancelária	155
3.7 Hospodárenie, úradníci a zamestnanci	168
3.8 Obranné a bezpečnostné sily	202
3.9 Správa predmestí	206
ZÁVER	215
CONCLUSION	224
PRÍLOHY	235
ZOZNAM SKRATIEK	279

ZOZNAM PRÍLOH	281
PRAMENE A LITERATÚRA	283
MENNÝ REGISTER	295
MIESTNY REGISTER	301

CONTENTS

PREFACE	7
1 PREMISES AND AIMS	9
1.1 Historiography	9
1.2 Written Sources	13
1.3 Aims	17
2 TOWN OF KOŠICE IN THE MEDIEVAL KINGDOM OF HUNGARY	20
2.1 History of Košice	20
2.2 Town Privileges	26
2.3 The King, Royal Officials and Košice	51
3 THE SELF-GOVERNANCE OF THE TOWN OF KOŠICE	66
3.1 Elections	66
3.2 The Judge and Council	75
3.3 The Community (Council of Elders)	110
3.4 The Community of Burghers	131
3.5 The Parish	137
3.6 The Chancellery	155
3.7 Economy, Administrators and Employees	168
3.8 Defense and Security Forces	202
3.9 Administration of Suburbs	206
CONCLUSION (SLOVAK)	215
CONCLUSION (ENGLISH)	224
APPENDICES	235
LIST OF ABBREVIATIONS	279

LIST OF APPENDICES	281
SOURCES AND BIBLIOGRAPHY.....	283
INDEX OF NAMES	295
INDEX OF PLACES	301

PREDHOVOR

Témou mestskej samosprávy sa historici pozornejšie zaoberajú u dejín každého stredovekého európskeho mesta. Jednak ide o dôsledok skutočnosti, že práve písomnosti týkajúce sa mestských výsad, súdnictva a hospodárenia sa častokrát zachovali v markantnejšom množstve, jednak tento záujem celkom prirodzene vyplýva z okolnosti, že práve samospráva predstavovala charakteristickú črtu zvýsadneného mesta západnej až stredovýchodnej Európy. Výsady nielen garantovali meštianskym komunitám uplatňovanie im zodpovedajúceho práva, ale vo svojich dôsledkoch im taktiež umožňovali administráciu rôznorodých záležitostí mesta. Týmto sa správa prostredníctvom poverencov zemepána menila na samosprávu vykonávanú mestskými orgánmi.

V prípade niekdajšieho Uhorského kráľovstva existujú odborné práce týkajúce sa správy vlastne ku každému mestu. Predsa však chýbajú početnejšie diela, ktorých zámerom by bolo komplexnejšie spracovanie danej témy. Problematika samosprávy stredovekých uhorských miest je spracovaná do rôznej hĺbky, v závislosti nielen od stavu zachovania prameňov, ale tiež od intenzity záujmu historikov o vybrané lokality. To stáže komparácie a následne možnosti pre sumarizujúce pohľady. V slovenskej i maďarskej historiografii nateraz aj absentujú syntetizujúce práce na tému stredovekej mestskej samosprávy, resp. jej orgánov a ďalších súčasťí. Z uvedených dôvodov je cieľom tejto monografie detailnejšia analýza samosprávnej štruktúry jedného stredovekého mesta, Košíc, ležiacich na území dnešného Slovenska. Keďže Košice patrili k najvýznamnejším a najväčším uhorským mestám v neskorom stredoveku, dôkladnejšie spoznanie skúmanej témy bude, verím, prínosné aj pre porovnania s ďalšími mestami stredovekého Uhorska a vôbec Európy.

Jadro monografie je rozdelené do troch kapitol. Prvá z nich oboznamuje čitateľa s výcho- diskami a zámermi vytýčeného bádania. Stručne sú tu predstavené odborné diela týkajúce sa samosprávy Košíc v stredoveku, ďalej písomné pramene a napokon záležitosť, ktorým som ve- noval cielenú pozornosť pri výskume. Samotné ťažisko práce spočíva v ďalších dvoch kapitolách. Tie sú koncipované tematicky, čo vyplynulo jednak zo snahy o prehľadnosť textu, jednak zo stavu doterajších predpráv, zachovanej pramennej bázy i poznateľného vývoja mesta v stredoveku. Spoločným menovateľom tém v druhej kapitole je základný rámec mestskej samosprávy z hľa- diska výsad a tiež vzťah mesta s vonkajším prostredím. Nasledujúca tretia kapitola sa zaobrá- pôsobnosťou košickej samosprávy dovnútra mesta. Charakterizuje štruktúru mestských orgánov a ich činnosť.

Kniha predstavuje jeden z výsledkov projektu VEGA 1/0212/15 Miesta pamäti Košíc II. (Ľu- dia a dejiny) riešeného na Katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Výskum košickej mestskej samosprávy som pritom započal ešte počas skoršieho doktorandského štúdia na rovnakej katedre. Moja dizertačná práca, obhájená v roku 2013, mala

totožné výskumné zameranie i podobný názov. Táto kniha však poskytuje ešte dôkladnejšie spracovanie vybraných tém ako aj vôbec viaceré novšie poznatky a údaje. Školiteľom dizertačnej práce i jedným z recenzentov výslednej monografie bol prof. PhDr. Ferdinand Uličný, DrSc., ktorému chcem vyjadriť vdaku za jeho rady i vôbec príklad neuhasínajúceho zápalu pre skúmanie stredovekých dejín. Ďakujem taktiež druhému recenzentovi, prof. Vladimírovi Rábikovi, PhD., za cenné pripomienky.

Vzniku knihy napomohli ďalšie osoby a inštitúcie. Financie na jej vydanie pokryl spomínaný projekt VEGA. Rád by som preto spomenul, že zodpovedný riešiteľ projektu, prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., založil pred deviatimi rokmi Katedru histórie FF UPJŠ a bol jej prvým vedúcim. Práve za jeho pôsobenia v uvedenej funkcií som bol priyatý na doktorandské štúdium, čo mi vôbec poskytlo príležitosť pre profesijnú orientáciu na výskum dejín. Ďakujem tiež aktuálnemu vedúcemu Katedry historie FF UPJŠ, doc. PaedDr. Martinovi Pekárovi, PhD., za jeho ústretový prístup počas písania finálneho textu, čo si po skončení doktoranského štúdia predsa len vyžiadalo ďalší nemalý čas a úsilie. Štipendium International Visegrad Fund mi zase umožnilo výskumný pobyt v zahraničí (Budapešti), ktorý prispel k širšiemu, komparatívnejšiemu ponímaniu vývinu samosprávy miest v stredovekom Uhorsku a strednej Európe. Napokon text, prirodzene, nevznikal len v pracovnom prostredí. Jeho tvorba sa preto na istý čas stala aj súčasťou životov mojej manželky a dcér, ktorým knihu venujem.

Košice, máj 2017